

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра початкової освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-методичної та навчальної роботи
О.Б.Жильцов

«_____» _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Методика навчання української мови»

для студентів

спеціальності 012 Дошкільна освіта
освітнього рівня першого (бакалаврського)
освітньої програми 012.00.01 «Дошкільна освіта»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 2/24/19
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
«___» _____ 2019 р.

Київ – 2019

Розробники:

Порядченко Леся Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, кафедра початкової освіти Педагогічного інституту
 Дубовик Світлана Григоріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, кафедра початкової освіти Педагогічного інституту

Викладачі:

Порядченко Леся Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, кафедра початкової освіти Педагогічного інституту
 Дубовик Світлана Григоріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, кафедра початкової освіти Педагогічного інституту

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри початкової освіти
 Протокол № 6 від 09 січня 2019 року

Завідувач кафедри Г.Л. Бондаренко

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 012.00.01
 «Дошкільна освіта» «29» січня 2019 р.

Гарант освітньо-професійної програми 012.00.01 «Дошкільна освіта»

 О.А. Половіна

Робочу програму перевірено

«30» січня 2019 р.

Заступник директора М.А. Машовець

Пролонговано:

на 20__ /20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «__» ____ 20__ р. Протокол №__

на 20__ /20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «__» ____ 20__ р. Протокол №__

на 20__ /20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «__» ____ 20__ р. Протокол №__

на 20__ /20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «__» ____ 20__ р. Протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формою навчання	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Методика навчання української мови		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	6 / 180	
Курс	2	2
Семестр	4	4
Кількість змістовий модулів із розподілом:	2	
Обсяг кредитів	6	6
Обсяг годин, в тому числі:	180	180
Аудиторні	84	24
Модульний контроль	10	
Семестровий контроль	30	30
Самостійна робота	56	126
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування особистості майбутнього педагога, який зорієнтований на професійний розвиток студентів сучасних закладів освіти; формування методичної компетентності, що уможливило високій рівень педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу під час вирішення актуальних питань методики навчання української мови студентів спеціальності «Дошкільна освіта»; здатність на творчому рівні використовувати набуті знання із цієї фахової методики, розв'язувати професійні задачі з урахуванням сучасних освітніх стратегій, фахових інтересів студентів та актуальних потреб початкової мовної освіти.

Завдання навчальної дисципліни:

- оволодіння дидактико-методичними знаннями з навчальної дисципліни;
- розвиток умінь моделювати уроки української мови у початковій школі;
- ознайомлення із системою методів, прийомів, форм і засобів навчання української мови в початкових класах; традиційними й інноваційними формами організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови в початковій школі;
- розгляд типології уроків й ознайомлення зі структурою різних типів уроків української мови в початковій школі;
- реалізація виховного потенціалу дисципліни з метою формування професійних рис і якостей особистості майбутнього викладача;
- формування готовності до творчої активності у професійній педагогічній діяльності.

3. Результати навчання за дисципліною

- володіти знаннями і вміннями із методики навчання української мови, достатніми для успішної педагогічної діяльності на уроках у початковій школі;
- спілкуватися українською мовою, ефективно і гнучко використовуючи її в суспільній, освітньо-професійній та особистісній сферах діяльності;
- застосовувати сучасні технології навчання в освітньому процесі на уроках вивчення української мови у початковій школі;
- здійснювати пошук і огляд необхідної інформації для уроків української мови у спеціальних наукових джерелах, використовуючи різноманітні ресурси: періодичні видання, бази даних, веб-сайти, портали тощо;
- аналізувати навчально-методичні посібники для початкової школи із методики навчання української мови, оцінювати їхнє змістово-технологічне наповнення відповідно до дидактичних вимог;
- працювати як самостійно, так і в команді, демонструючи якості лідерства, вміння ефективно спілкуватися й досягати очікуваний результат.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Аудиторна						Самостійна
	Усього	Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1							
Теоретичні основи вивчення курсу «Методика навчання української мови»							
Тема 1. Обґрунтування структури і змісту курсу	4	2		2			4
Тема 2. Принципи навчання української мови в початковій школі	4	2		2			4
Тема 3. Методи і прийоми навчання української мови в початковій школі	6	2		2	2		4
Тема 4. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови	6	2		2	2		4
Тема 5. Засоби навчання української мови в початковій школі	6	2		2	2		4
Тема 6. Типологія уроків української мови в початковій школі	4	2		2			4
Тема 7. Сучасний урок української мови в початковій школі	6	2		4			4
МКР 1-2	4 год.						
	Усього	36	14		16	6	28
Змістовий модуль 2							
Методика вивчення основних розділів української мови в початковій школі							

Тема 8. Методика формування мовних понять у початковій школі	4	2		2			2
Тема 9. Методика вивчення фонетики і графіки в початковій школі	4	2		2			2
Тема 10. Методика вивчення лексикології в початковій школі	4	2		2			2
Тема 11. Методика вивчення орфографії в початковій школі	4	2		2			2
Тема 12. Методика вивчення морфології в початковій школі	4	2		2			4
Тема 13. Методика вивчення морфеміки в початковій школі	4	2		2			2
Тема 14. Методика вивчення синтаксису в початковій школі	4	2		2			4
Тема 15. Методика вивчення розділу «Мова і мовлення» в початковій школі	4	2		2			2
Тема 16. Методика вивчення розділу «Текст» у початковій школі	4	2		2			2
Тема 17. Види мовленнєвої діяльності молодших школярів на уроках української мови	4	2		2			2
Тема 18. Методика роботи над переказами і творами в початковій школі	4	2		2			2
Тема 19. Розвиток культури мовлення і культури спілкування молодших школярів на уроках української мови	4	2		2			2
МКР 3-5	6 год.						
	Усього	48	24		24		28
	Разом	84	38		40	6	56

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Аудиторна						Самостійна
	Усього	Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1							
Теоретичні основи вивчення курсу «Методика навчання української мови»							
Тема 1. Обґрунтування структури і змісту курсу	2	2					7
Тема 2. Принципи навчання української мови в початковій школі							7
Тема 3. Методи і прийоми навчання української мови в початковій школі	2				2		7
Тема 4. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови	4	2		2			7

Тема 5. Засоби навчання української мови в початковій школі	2			2			7
Тема 6. Типологія уроків української мови в початковій школі							7
Тема 7. Сучасний урок української мови в початковій школі	2			2			7
Усього	12	4		6	2		49
Змістовий модуль 2 Методика вивчення основних розділів української мови в початковій школі							
Тема 8. Методика формування мовних понять у початковій школі	2	2					7
Тема 9. Методика вивчення фонетики і графіки в початковій школі	2			2			6
Тема 10. Методика вивчення лексикології в початковій школі							7
Тема 11. Методика вивчення орфографії в початковій школі	2			2			6
Тема 12. Методика вивчення морфології в початковій школі							7
Тема. 13. Методика вивчення морфеміки в початковій школі	2			2			6
Тема 14. Методика вивчення синтаксису в початковій школі							7
Тема 15. Методика вивчення розділу «Мова і мовлення» в початковій школі	2	2					6
Тема 16. Методика вивчення розділу «Текст» у початковій школі							7
Тема 17. Види мовленнєвої діяльності молодших школярів на уроках української мови							6
Тема 18. Методика роботи над переказами і творами в початковій школі							6
Тема 19. Розвиток культури мовлення і культури спілкування молодших школярів на уроках української мови	2			2			6
Усього	12	4		8			77
Разом	24	8		14	2		126

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Теоретичні основи вивчення курсу «Методика навчання української мови»

Тема 1. Лекція 1. Обґрунтування структури і змісту курсу (2 год.)

Теоретичні основи вивчення курсу «Методика навчання української мови».

Зміст навчальної дисципліни. Загальна характеристика його основних розділів.

Лінгводидактичні основи навчання української мови. Поняття про принципи навчання української мови.

Класифікація методів навчання української мови. Різні підходи до класифікації методів навчання української мови. Поняття про форми організації навчальної діяльності учнів. Загальна характеристика засобів навчання української мови. Поняття про освітні технології навчання і застосування їх на уроках української мови. Психолого-педагогічні умови впровадження освітніх технологій в освітньому процесі на уроках вивчення української мови.

Основні поняття теми: принципи навчання, методи і прийоми навчання, форми навчання, засоби навчання, освітні технології навчання.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [2, 3, 5]

Тема 1. Практичне заняття 1. Обґрунтування структури і змісту курсу (2 год.)

Тема 2. Лекція 2. Принципи навчання української мови в початковій школі (2 год.)

Поняття про принципи навчання української мови. Цілісна система принципів навчання Я.А.Коменського. Теоретичні положення концепції системи принципів навчання К.Д.Ушинського. Класифікація принципів навчання української мови. Поняття про загальнодидактичні принципи навчання української мови. Поняття про специфічні методичні принципи навчання української мови.

Загальна характеристика дидактичних принципів навчання української мови. Поняття про дидактичні принципи навчання української мови. Принцип науковості. Принцип доступності. Принцип наочності. Принцип систематичності і послідовності. Принцип наступності. Принцип перспективності. Принцип усвідомленості.

Загальна характеристика специфічних методичних принципів навчання української мови. Поняття про специфічні методичні принципи навчання української мови. Принцип уваги до мовної матерії, до розвитку мовних органів. Принцип розуміння мовних значень – лексичних, граматичних, ролі морфем і синтаксичних одиниць. Принцип оцінки виразності мовлення. Принцип розвитку чуття мови. Принцип координації усного і писемного мовлення. Принцип пришвидшення темпу навчання.

Основні поняття теми: принципи навчання української мови, дидактичні принципи навчання української мови, специфічні методичні принципи навчання української мови.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 4]

Додаткові [2, 4, 5]

Тема 2. Практичне заняття 2. Принципи навчання української мови в початковій школі (2 год.)

Тема 3. Лекція 3. Методи і прийоми навчання української мови в початковій школі (2 год.)

Класифікація методів навчання української мови. Різні підходи до класифікації методів навчання української мови: за джерелом знань (Д.О. Лордкіпанідзе, Є.Я. Голант, Н.М. Верзілін); за характером логіки пізнання (І.Я. Лернер); за рівнем проблемності засвоєння знань і рівнем учіння (М.І. Махмутов); на основі цілісного підходу до процесу – методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності (пояснення, інструктаж, розповідь, бесіда, робота з підручником, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження, вправи, проекти); методи стимулювання навчальної діяльності (навчальна дискусія, забезпечення успіху в навчанні, пізнавальні ігри, створення інтересу у процесі навчання, створення ситуації новизни, опора на життєвий досвід учня; стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні); методи контролю і самоконтролю у навчанні (усний, письмовий, тестовий, самоконтроль і самооцінка у навчанні) (Ю.К. Бабанський).

Основні поняття теми: методи навчання української мови, прийоми навчання української мови

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [2, 3, 5]

Тема 3. Практичне заняття 3. Методи і прийоми навчання української мови в початковій школі (2 год.)

Тема 3. Лабораторне заняття 1. Методи і прийоми навчання української мови в початковій школі (2 год.)

Тема 4. Лекція 4. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови (2 год.)

Поняття про форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови. Загальна характеристика основних форм навчання на уроках української мови. Поняття про фронтальну (колективну) форму навчання. Поняття про активні форми навчання (робота в парі, робота у групі). Організація індивідуальної (самостійної) роботи учнів на уроках української мови.

Основні поняття теми: форми організації навчальної діяльності, активні форми навчання.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 3, 4]

Додаткові [2, 3, 6]

Тема 4. Практичне заняття 4. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови (2 год.)

Тема 4. Лабораторне заняття 2. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови (2 год.)

Тема 5. Лекція 5. Засоби навчання української мови в початковій школі (2 год.)

Поняття про засоби навчання і застосування їх на уроках української мови в початковій школі. Загальна характеристика засобів навчання української мови.

Загальна характеристика навчально-методичного комплекту з української мови. Поняття про технічні засоби навчання. Психолого-педагогічні умови застосування сучасних технічних засобів навчання в освітньому процесі початкової школи на уроках вивчення української мови.

Основні поняття теми: засоби навчання, навчально-методичний комплект, технічні засоби навчання.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 3, 4]

Додаткові [1, 2, 5]

Тема 5. Практичне заняття 5. Засоби навчання української мови в початковій школі (2 год.)

Тема 5. Лабораторне заняття 3. Засоби навчання української мови в початковій школі (2 год.)

Тема 6. Лекція 6. Типологія уроків української мови в початковій школі (2 год.)

Типи і структура уроків української мови, вимоги до їх планування, підготовки й проведення. Основні етапи комбінованого уроку. Загальна характеристика основних етапів уроку української мови. Організація підготовки і проведення етапу актуалізації опорних знань учнів. Організація підготовки і проведення етапу засвоєння знань учнів. Організація підготовки і проведення етапу закріплення знань учнів. Організація підготовки і проведення підсумкового етапу уроку. Контрольні уроки та уроки аналізу контрольних робіт.

Основні поняття теми: тип уроку, структура уроку, комбінований урок, етапи уроку.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 5]

Додаткові [2, 4, 5]

Тема 6. Практичне заняття 6. Типологія уроків української мови в початковій школі (2 год.)

Тема 7. Лекція 7. Сучасний урок української мови в початковій школі (2 год.)

Сучасний урок української мови в початковій школі. Вимоги до сучасного уроку української мови. План-конспект уроку української мови в початковій школі.

Загальна характеристика уроку української мови в початкових класах. Основна мета уроку української мови. Навчальна, розвивальна і виховна цілі уроку рідної мови. Вимоги до уроку української мови в початковій школі. Цілеспрямованість уроку. Структура уроку української мови. Логічна побудова уроку. Система методів, прийомів і форм організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови. Система мовно-мовленнєвих вправ. Розвиток мислення і мовлення на уроках рідної мови.

Формування прийомів логічного мислення на уроках української мови (вміння аналізувати, зіставляти, порівнювати, синтезувати, встановлювати спільне і відмінне в аналізованих мовних явищах, узагальнювати, класифікувати, доводити, аргументувати). Формування вмінь самостійно працювати, набувати знання, користуватися книгою як джерелом знань, орієнтуватися в матеріалі підручника, користуватися довідковим матеріалом на уроках української мови.

Самостійна творча робота на уроці української мови. Забезпечення принципу диференційованого навчання, індивідуалізації завдань. Дотримання принципу міжпредметних зв'язків. Забезпечення гігієнічних вимог до організації уроку української мови.

Основні поняття теми: урок української мови, мета уроку, цілі уроку, вимоги до уроку української мови, диференціація навчання, індивідуалізація навчання.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [2, 3, 5]

Тема 7. Практичне заняття 7. Сучасний урок української мови в початковій школі (4 год.)

Змістовий модуль II

Методика вивчення основних розділів української мови в початковій школі

Тема 8. Лекція 8. Методика формування мовних понять у початковій школі (2 год.)

Методика формування мовних понять (фонетичних, лексикологічних, орфографічних, орфографічних). Загальна характеристика основних етапів формування мовних понять на уроках української мови в початковій школі. Планування уроків української мови із застосуванням методики формування мовних понять. Застосування стратегії «мозкова атака» в процесі формування мовних понять у початковій школі.

Основні поняття теми: мовні поняття, етапи формування мовних понять.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 4]

Додаткові [2, 4, 5]

Тема 8. Практичне заняття 8. Методика формування мовних понять у початковій школі (2 год.)

Тема 9. Лекція 9. Методика вивчення фонетики і графіки у початковій школі (2 год.)

Методика вивчення фонетики в початковій школі. Урок вивчення фонетики, мета уроку, цілі уроку, вимоги до уроку вивчення фонетики. Види уроків вивчення фонетики в початковій школі.

Методика вивчення основних тем із фонетики з початкового курсу української мови: «Особливості голосних і приголосних звуків», «Голосні звуки, позначення їх буквами на письмі», «Наголошені і ненаголошені голосні звуки», «Приголосні звуки, позначення їх буквами на письмі», «Дзвінки і глухі приголосні звуки», «Тверді і м'які приголосні звуки», «Склад» (2 клас), «Наголос» (2 клас). Методика проведення фонетичних розборів у початковій школі.

Основні поняття теми: предмет і завдання фонетики; звук як мовна одиниця; голосні і приголосні звуки; урок вивчення фонетики, мета і цілі уроку вивчення фонетики, вимоги до уроку вивчення фонетики, види уроків вивчення фонетики.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [1, 3, 4]

Тема 9. Практичне заняття 9. Методика вивчення фонетики і графіки у початковій школі (2 год.)

Тема 10. Лекція 10. Методика вивчення лексикології у початковій школі (2 год.)

Методика вивчення елементів лексикології. Завдання вивчення лексикології в початковій школі. Наукові засади методики навчання елементів лексикології в початковій школі. Організація вивчення лексикології на уроках української мови. Урок вивчення лексикології, мета уроку, цілі уроку, вимоги до уроку вивчення лексикології, види уроків вивчення лексикології. Словникова робота в початковій школі. Методика вдосконалення мовлення учнів на лексичному рівні. Словниково-логічні вправи.

Методика вивчення основних тем із лексикології з початкового курсу української мови: «Однозначні і багатозначні слова» в початкових класах, «Пряме і переносне значення слова» в початкових класах, «Синоніми» в початкових класах. «Антоніми» в початкових класах. Методика опрацювання фразеологічних одиниць із молодшими школярами. Методика проведення лексичного розбору в початковій школі. Застосування стратегії «групування»

під час вивчення лексикології в початковій школі.

Основні поняття теми: лексичне значення слова, багатозначні слова, омоніми, синоніми, антоніми, пароніми, фразеологічні звороти, урок вивчення лексики, мета уроку, цілі уроку, вимоги до уроку вивчення лексики, види уроків вивчення лексики, методика вивчення лексики.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 3, 4]

Додаткові [2, 3, 6]

Тема 10. Практичне заняття 10. Методика вивчення лексикології у початковій школі (2 год.)

Тема 11. Лекція 11. Методика вивчення орфографії у початковій школі (2 год.)

Орфографія і методика її вивчення у початковій школі. Методика вивчення груп орфографічних правил. Умови формування орфографічної грамотності молодших школярів. Психологічні основи методики навчання орфографії. Правила правопису. Система орфографічних вправ і їх роль у набутті учнями міцних орфографічних навичок. Методика проведення орфографічного розбору в початковій школі.

Методика роботи над фонетичними написаннями. Засвоєння молодшими школярами морфологічних написань. Особливості засвоєння смислових написань. Запам'ятовування історичних написань. Робота над попередженням орфографічних помилок. Навчальні диктанти і їх місце у здобутті учнями орфографічно правильного письма. Застосування стратегії ЗХД в процесі вивчення орфографії.

Основні поняття теми: орфографія, принципи орфографії, фонетичний принцип, морфологічний принцип, історичний принцип, семантичний принцип, орфографічні правила, види орфографічних вправ.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [2, 3, 5]

Тема 11. Практичне заняття 11. Методика вивчення орфографії у початковій школі (2 год.)

Тема 12. Лекція 12. Методика вивчення морфології у початковій школі (2 год.)

Методика вивчення морфології в початковій школі. Методика вивчення самостійних частин мови (іменник, прикметник, дієслово, числівник, займенник, прислівник). Методика вивчення службових частин мови (прийменник, частка, сполучник).

Методика вивчення основних тем із морфології з початкового курсу української мови: «Іменник» у початкових класах (2 – 4 класи), «Прикметник» у початкових класах (2 – 4 класи), «Дієслово» в початкових класах (2 – 4 класи), «Числівник» у

початкових класах (4 клас), «Займенник» у початкових класах (4 клас), «Прислівник» у початкових класах (4 клас). Методика проведення морфологічного розбору частин мови в початковій школі.

Основні поняття теми: самостійні частини мови, службові частини мови.

Рекомендовані джерела

Основні [2, 3, 4]

Додаткові [2, 6, 7]

Тема 12. Практичне заняття 12. Методика вивчення морфології у початковій школі (2 год.)

Тема 13. Лекція 13. Методика вивчення морфеміки у початковій школі (2 год.)

Методика вивчення розділу «Будова слова» в початковій школі. Методика вивчення основних тем із морфеміки з початкового курсу української мови: «Корінь» (3 клас), «Префікс» (3 клас), «Суфікс» (3 клас), «Закінчення» (3 клас), «Основа слова» (3 клас). Методика проведення розбору слова за будовою в початковій школі.

Основні поняття теми: частини слова, морфеми, морфемний розбір.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 4]

Додаткові [2, 4, 5]

Тема 13. Практичне заняття 13. Методика вивчення морфеміки у початковій школі (2 год.)

Тема 14. Лекція 14. Методика вивчення синтаксису в початковій школі (2 год.)

Методика вивчення основних тем із синтаксису з початкового курсу української мови: «Розповідні, питальні і спонукальні речення», «Окличні і неокличні речення», «Зв'язок слів у реченні», «Головні члени речення», «Другорядні члени речення», «Однорідні члени речення». Методика проведення повного синтаксичного розбору в початковій школі.

Основні поняття теми: синтаксис, основні синтаксичні одиниці.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 5]

Додаткові [1, 3, 4]

Тема 14. Практичне заняття 14. Методика вивчення синтаксису в початковій школі (2 год.)

Тема 15. Лекція 15. Методика вивчення розділу «Мова і мовлення» у початковій школі (2 год.)

Методика опрацювання основних тем розділу «Мова і мовлення». Формування поняття про мову в молодших школярів. Формування поняття про мовлення в молодших школярів. Формування поняття про усне і писемне мовлення в молодших школярів. Формування поняття про слова ввічливості в молодших школярів. Формування поняття про культуру мовлення в молодших школярів.

Основні поняття теми: мова, мовлення, одиниці мови, одиниці мовлення.

Рекомендовані джерела

Основні [2, 3, 4]

Додаткові [1, 3, 6]

Тема 15. Практичне заняття 15. Методика вивчення розділу «Мова і мовлення» у початковій школі (2 год.)

Тема 16. Лекція 16. Методика вивчення розділу «Текст» у початковій школі (2 год.)

Методика вивчення тексту в початковій школі. Текст та його ознаки. Заголовок тексту. Структурні елементи тексту. Різновиди тексту. Типи текстів за стилевими ознаками. Застосування стратегії «кубування» під час вивчення розділу «Текст» у початковій школі.

Основні поняття теми: текст, ознаки тексту, заголовок, будова тексту.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3]

Додаткові [2, 3, 5]

Тема 16. Практичне заняття 16. Методика вивчення розділу «Текст» у початковій школі (2 год.)

Тема 17. Лекція 17. Види мовленнєвої діяльності молодших школярів на уроках української мови (2 год.)

Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо) та методика їх навчання у початкових класах. Особливості створення продуктивних та рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Методика вдосконалення усних видів мовленнєвої діяльності у початкових класах. Методика навчання учнів початкових класів читання. Методика навчання учнів початкових класів письма.

Особливості зовнішнього і внутрішнього мовлення. Особливості усного і писемного мовлення. Монологічне і діалогічне мовлення. Види монологу (опис, розповідь, міркування). Функціональні особливості розповіді. Функціональні особливості опису. Одночасність подій в описі. Види опису. Функціональні особливості міркування, як логічної категорії. Структурні компоненти міркування.

Основні поняття теми: письмо, аудіювання, говоріння, читання, види мовленнєвої діяльності.

Рекомендовані джерела**Основні** [1, 3, 5]**Додаткові** [2, 4, 6]**Тема 17. Практичне заняття 17. Види мовленнєвої діяльності молодших школярів на уроках української мови (2 год.)****Тема 18. Лекція 18. Методика роботи над переказами і творами у початковій школі (2 год.)**

Переказ. Види переказу. Особливості навчання різним видам переказу учнів початкових класів. Різниця між різними видами переказу. Методика навчання вибіркового переказу. Методика навчання стислого переказу. Методика навчання творчого переказу.

Види творів та методика навчання їх написання у початковій школі. Твори – монологи. Твір – опис та методика його написання у початковій школі. Твір – розповідь та методика його написання у початкових класах. Твір – роздум та методика його написання у початковій школі. Твори, які містять діалоги.

Основні поняття теми: опис, розповідь, міркування, діалог, монолог, твір, переказ.

Рекомендовані джерела**Основні** [1, 2, 3]**Додаткові** [2, 3, 5]**Тема 18. Практичне заняття 18. Методика роботи над переказами і творами у початковій школі (2 год.)****Тема 19. Лекція 19. Формування культури мовлення і культури спілкування молодших школярів на уроках української мови (2 год.)**

Формування культури мовлення учнів початкової школи. Формування культури усного і писемного мовлення учнів початкової школи. Формування культури діалогічного і монологічного мовлення учнів початкової школи.

Формування культури спілкування учнів початкової школи. Формування мовленнєвого етикету в учнів початкової школи.

Основні поняття теми: культура мовлення, культура спілкування, мовленнєвий етикет.

Рекомендовані джерела**Основні** [1, 2, 3]**Додаткові** [2, 3, 5]**Тема 19. Практичне заняття 19. Формування культури мовлення і культури спілкування молодших школярів на уроках української мови (2 год.)**

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Види діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модулі 1,2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	19	19
Відвідування лабораторних занять	1	3	3
Відвідування практичних занять	1	20	20
Робота на лабораторному занятті	10	3	30
Робота на практичному занятті	10	20	200
Виконання завдань для самостійної роботи	5	28	140
Виконання модульної роботи	25	5	125
Разом		98	537
Максимальна кількість балів		537 балів	
Розрахунок коефіцієнта		5.37	

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Завдання для самостійної роботи ЗМ 1	Кількість годин	Кількість балів
1	Складіть обґрунтований перелік основних умінь, якими має володіти учень початкової школи із розділів: «Методика вивчення фонетики в початковій школі», «Методика вивчення лексикології в початковій школі», «Методика вивчення орфографії в початковій школі», «Методика вивчення граматики в початковій школі». У першій колонці зазначте вміння, а у другій – обґрунтування цих умінь.	7 7	35
2	Розробіть фрагменти уроків із розвитку мовлення учнів під час вивчення різних частин мови у початковій школі (теми і клас – за вибором). Сформулюйте методичні рекомендації з формування культури мовлення молодших школярів. Упорядкуйте комплекс вправ і завдань із формування мовних умінь учнів початкової школи. Підготуйте методичні комплекти з відеоматеріалами та інтерактивними сторінками до однієї із навчальних тем (за вибором).	7 7	35
3	Розробіть плани-конспекти уроків української мови із тем	7	

	основних розділів: «Методика вивчення фонетики в початковій школі», «Методика вивчення лексикології в початковій школі», «Методика вивчення орфографії в початковій школі», «Методика вивчення граматики в початковій школі» (теми і клас – за вибором).	7	35
4	Опрацюйте зміст матеріалів Типової освітньої програми з української мови для початкової школи; основні розділи навчально-методичного посібника «Українська мова і мовлення в початковій школі» («Мова і мовлення», «Текст», «Речення», «Слово. Значення слова», «Слово. Частини мови», «Звуки і букви») та занотуйте найважливішу інформацію.	7 7	35
	Разом	56	140

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль здійснюється у формі тестування, письмової роботи та перевірки виконання завдань для самостійної роботи.

Тест – 25 питань для кожного студента. Кожна правильна відповідь на питання тесту оцінюється в 1 бал.

Письмова робота – 15 питань. Повна обґрунтована відповідь на кожне з питань оцінюється в 3 бали, часткова обґрунтована – 2 бали, часткова необґрунтована – 1 бал.

Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестрове оцінювання здійснюється у формі екзамену з дисципліни «Методика навчання української мови». Форма проведення: письмова (комп'ютерне тестування). За правильну відповідь на кожне запитання тесту студент отримує 1 бал. Максимальна кількість балів за виконання тестів – 40.

6.4. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю (ЗМ 1,2)

Методика вивчення основних тем початкового курсу української мови:

1. Тема: «Особливості голосних і приголосних звуків».
2. Тема: «Голосні звуки, позначення їх буквами на письмі».
3. Тема: «Наголошені і ненаголошені голосні звуки».
4. Тема: «Ненаголошені голосні звуки».
5. Тема: «Приголосні звуки, позначення їх буквами на письмі».
6. Тема: «Дзвінки і глухі приголосні звуки».
7. Тема: «Тверді і м'які приголосні звуки».
8. Тема: «Склад» (2 клас).
9. Тема: «Наголос» (2 клас).
10. Тема: «Однозначні і багатозначні слова» в початкових класах.
11. Тема: «Пряме і переносне значення слова» в початкових класах.
12. Тема: «Синоніми» в початкових класах.
13. Тема: «Антоніми» в початкових класах.
14. Тема: «Іменник» у початкових класах (2 – 4 класи).

15. Тема: «Прикметник» у початкових класах (2 – 4 класи).
16. Тема: «Дієслово» в початкових класах (2 – 4 класи).
17. Тема: «Числівник» у початкових класах (4 клас).
18. Тема: «Займенник» у початкових класах (4 клас).
19. Тема: «Прислівник» у початкових класах (4 клас).
20. Тема: «Корінь» (3 клас).
21. Тема: «Префікс» (3 клас).
22. Тема: «Суфікс» (3 клас).
23. Тема: «Закінчення» (3 клас).
24. Тема: «Основа слова» (3 клас).
25. Тема: «Розповідні, питальні і спонукальні речення».
26. Тема: «Окличні і неокличні речення».
27. Тема: «Зв'язок слів у реченні».
28. Тема: «Головні члени речення».
29. Тема: «Другорядні члени речення».
30. Тема: «Однорідні члени речення».
31. Тема: «Розвиток мовлення учнів початкової школи».
32. Тема: «Розвиток культури мовлення молодших школярів».
33. Методика навчання української мови як галузь лінгводидактичної науки.
34. Предмет, завдання, структура методики навчання української мови як навчальної дисципліни.
35. Зв'язок методики навчання української мови з іншими науками. Методологічні засади лінгводидактики.
36. Методика формування початкових уявлень про слово, речення, висловлювання.
37. Методика ознайомлення учнів з фонетичними уявленнями. Розвиток фонетичного слуху. Робота над усуненням вад мовлення.
38. Психолого-лінгвістичні основи методики розвитку зв'язного мовлення учнів.
39. Структура й зміст програми з розвитку мовленнєвих умінь, формування культури мовлення й етики мовного спілкування учнів 1-4 класів.
40. Основні напрями роботи з розвитку мовлення учнів на вимовному, лексичному, синтаксичному рівнях.
41. Прийоми навчання зв'язних висловлювань молодших школярів. Комплексні справи з розвитку зв'язного мовлення.
42. Місце переказів у системі роботи з розвитку зв'язного мовлення. Вимоги до навчальних переказів.
43. Види переказів. Методика підготовки до їх написання.
44. Методика проведення детального, вибіркового, стислого переказів.
45. Мовні помилки, їх класифікація.
46. Методика попередження й виправлення мовних помилок.
47. Місце творів у системі роботи з розвитку зв'язного мовлення. Вимоги до них.
48. Класифікація учнівських творів. Основні етапи роботи над учнівським твором.
49. Особливості підготовчої роботи до складання творів різних видів.
50. Критерії й норми оцінювання учнівських переказів й творів.

51. Прийоми розвитку діалогічного й монологічного мовлення молодших школярів.
52. Мета, завдання, зміст навчання елементів фонетики, граматики, орфографії в початковій школі.
53. Структурування курсу української мови в початковій школі. Структура підручника з мови, його функції. Принцип розташування матеріалу за роками навчання.
54. Процес формування граматичних понять в учнів та обсяг граматичних визначень, засвоєння їх учнями.
55. Сучасні методи і прийоми навчання елементів фонетики, граматики, орфографії. Прийоми програмованого навчання; застосування комп'ютера.
56. Методика роботи над засвоєнням синтаксичного зв'язку між членами речення.
57. Види граматичних вправ. Методика проведення морфологічного розбору частин мови.
58. Місце й завдання роботи з вивчення теми «Будова слова». Труднощі вивчення теми, їх причини.
59. Особливості роботи з ознайомлення з основою слова і його закінченням, коренем, префіксом, суфіксом, їх роллю у словозміні й словотворенні. Морфемний розбір слів.
60. Методика формування уявлення про фонетичну систему української мови у зв'язку з графікою й орфоепією.
61. Принципи української орфографії. Граматичний та антиграматичний напрями в методиці навчання орфографії.
62. Уявлення про орфограму. Класифікація орфограм.
63. Орфографічні правила. Особливості роботи з ними в початковій школі.
64. Методи і прийоми навчання орфографії.
65. Методика роботи над орфографічними помилками в початковій школі.

6.5 Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100 – 90
Дуже добре	82 – 89
Добре	75 – 81
Задовільно	69 – 74
Достатньо	60 – 68
Незадовільно	0 – 59

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом 180 год.: лекції – 38 год., практичні заняття – 40 год., лабораторні заняття – 6 год., самостійна робота – 56 год., семестровий контроль – 30 год., модульний контроль – 10 год..

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7
Модулі	ЗМІ						
Назва модуля	Теоретичні основи вивчення курсу «Методика навчання української мови»						
К-сть балів за модуль	248 б.						
Лекції	1	2	3	4	5	6	7
Теми лекцій (відвідування – 7 балів)	Обґрунтування структури і змісту курсу (1 б.)	Принципи навчання української мови (1 б.)	Методи і прийоми навчання української мови (1 б.)	Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови (1 б.)	Засоби навчання української мови (1 б.)	Типологія уроків української мови в початковій школі (1 б.)	Сучасний урок української мови в початковій школі (1 б.)
Теми лабораторних занять (відвідування, робота під час заняття) 33 бали			Методи і прийоми навчання української мови (11 б.)	Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови (11 б.)	Засоби навчання української мови (11 б.)		
Теми практичних занять (відвідування, робота під час заняття) 88 балів	Обґрунтування структури і змісту курсу (11 б.)	Принципи навчання української мови (11 б.)	Методи і прийоми навчання української мови (11 б.)	Форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови (11 б.)	Засоби навчання української мови (11 б.)	Типологія уроків української мови в початковій школі (11 б.)	Сучасний урок української мови в початковій школі (22 б.)
Самостійна робота	70 балів						
Види поточного контролю	МКР 1-2 (50 балів)						
Підсумковий контроль	Відв. лекцій – 7 б., практ. – 8 б., роб. на практ. – 80 б., лаб. – 3 б., роб. на лаб. – 30 б, МКР – 50 б., сам. роб. – 70 б. Разом – 248 балів. Коефіцієнт – 2.48						

Тиждень	1			2			3			4		
Модулі	ЗМ 2											
Назва модуля	Методика вивчення основних розділів української мови в початковій школі											
К-сть балів за модуль	289 б.											
Лекції	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Теми лекцій (відвідування – 12 бал.)	Методика формування мовних понять у початковій школі (1 б.)	Методика вивчення фонетики і графіки в початковій школі (1 б.)	Методика вивчення лексикології в початковій школі (1 б.)	Методика вивчення орфографії в початковій школі (1 б.)	Методика вивчення морфології в початковій школі (1 б.)	Методика вивчення морфеміки в початковій школі (1 б.)	Методика вивчення синтаксису в початковій школі (1 б.)	Методика вивчення розділу «Мова і мовлення» в початковій школі (1 б.)	Методика вивчення розділу «Текст» в початковій школі (1 б.)	Види мовленнєвої діяльності на уроках української мови в початковій школі (1 б.)	Методика роботи над переказами і творами в початковій школі (1 б.)	Розвиток культури мовлення і культури спілкування на уроках української мови в початковій школі (1 б.)
Теми практичних занять (відвідування, робота під час заняття) 120 балів	Методика формування мовних понять у початковій школі (11 б.)	Методика вивчення фонетики і графіки в початковій школі (11 б.)	Методика вивчення лексикології в початковій школі (11 б.)	Методика вивчення орфографії в початковій школі (11 б.)	Методика вивчення морфології в початковій школі (11 б.)	Методика вивчення морфеміки в початковій школі (11 б.)	Методика вивчення синтаксису в початковій школі (11 б.)	Методика вивчення розділу «Мова і мовлення» в початковій школі (11 б.)	Методика вивчення розділу «Текст» в початковій школі (11 б.)	Види мовленнєвої діяльності на уроках української мови в початковій школі (11 б.)	Методика роботи над переказами і творами в початковій школі (11 б.)	Розвиток культури мовлення і культури спілкування на уроках української мови в початковій школі (11 б.)
Самостійна робота	70 балів											
Види поточного контролю	МКР 3-5 (75 балів)											
Підсумковий контроль	Відв. лекцій – 12 б., практич. – 12 б., роб. на практич. – 120 б., МКР – 75 б., сам. роб. – 70 б. Разом – 289 балів. Коефіцієнт – 2.89											
Разом	Максимальна кількість балів (ЗМ 1 + ЗМ 2) – 537 б. Коефіцієнт – 5.37											

8. Рекомендовані джерела

Основні

1. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі / М.С. Вашуленко. – К. : Видавничий дім «Освіта». 2018. – 178 с.
2. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М.С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2016. – 364 с.
3. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти : підруч. для студентів пед. фак. / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 416 с.
4. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1 – 2 класи. – К. : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. – 240 с.
5. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова : Модульний курс: навч. посіб. – К. : Вища шк., 2007. – 823 с.

Додаткові

1. Білоусенко Т. І. Проблемно-ситуативні завдання на уроках української мови : посібник для вчителя / Т. І. Білоусенко, В. В. Явір. – К. : Освіта, 1990. – 128 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://base.kristti.com.ua/?p=4749>. – Назва з екрана.
3. Мацько Л.І. Українська мова як засіб формування національної свідомості / Л.І. Мацько // Українська мова як державна в Україні : зб. матеріалів. – К. : 2016. – С.74–82.
4. Методика викладання української мови: навч. посібник /С. І. Дорошенко, М.С. Вашуленко, О.І. Мельничайко та ін.; за ред. С.І. Дорошенка. – 2-е вид. перероб. і допов. – К. : Вища шк., 2010. – 398 с.
5. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради : навч. посібн. / О. Пономарів. – 3-тє вид., стереотип. – К. : Либідь, 2008. – 240 с.
6. Тоцька Н.І. Фонетика української мови та її вивчення в початкових класах / Н. І. Тоцька. – К. : Вища. шк. – 2014. – 176 с.
7. Українська мова з методикою навчання в початкових класах: Інтегрований курс : підручн. / за ред.: А.П. Каніщенко, Г.О. Ткачук. – Вид. 2-ге, переробл. і доповн. – К. : Промінь, 2008. – 232 с.